

Noty biograficzne osób odznaczonych KWIS – Białystok 29 maja 2019 r.

Zygmunt Bujalski był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność” w Wojewódzkim Zakładzie Transportu Mleczarskiego w Białymstoku. Uczestniczył w działalności Międzyzakładowego Komitetu NSZZ „S”, a także był delegatem na Walny Zjazd NSZZ „S” Regionu Białystok w czerwcu 1981 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność opozycyjną. Był inwigilowany przez SB do 1984 r. jako osoba utrzymująca kontakty z działaczami „Solidarności” oraz z osobami podejrzаныmi o druk i kolportaż Biuletynu Informacyjnego NSZZ „Solidarność”. Sam również uczestniczył w kolportażu nielegalnych wydawnictw. W ramach represji za prowadzoną działalność opozycyjną został powołany na ćwiczenia wojskowe do Jednostki Wojskowej 2198 w Czarnem woj. Pomorskie od 5 XI 1982 do 2 II 1983 r.

Barbara Alicja Chwalibóg (brak podpisanej zgody na udostępnienie danych)

Jan Kamiński prowadził gospodarstwo rolne pracując jednocześnie jako robotnik w PKS w Łapach. W 1981 r. był przewodniczącym Gminnego Komitetu Założycielskiego NSZZ RI „Solidarność” w Poświętnem. Po wprowadzeniu stanu wojennego stał się działaczem struktur Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników „Solidarność” w województwie białostockim. W latach 1988-1989 był członkiem Rady Wojewódzkiej NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. W 1989 r. został członkiem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Białostockiej.

Teresa Leszczyńska już od 1978 r. prowadziła aktywną działalność opozycyjną angażując się w kolportaż literatury bezdebitowej. W latach 80. tworzyła struktury NSZZ „Solidarność” w Ośrodku Badań Naukowych w Białymstoku. Od listopada 1981 r. była redaktorem Biuletynu Informacyjnego w Zarządzie Regionu NSZZ „S” w Białymstoku. W 1981 r. w ramach akcji „Klon” SB przeprowadziła z nią rozmowę ostrzegawczą. Od 13 grudnia 1981 do 1989 r. Pani Teresa Leszczyńska kontynuowała działalność konspiracyjną. Udzielała pomocy ukrywającym się działaczom białostockiej „S” oraz rodzinom osób aresztowanych. W jej mieszkaniu uzgadniano formy i metody ukrywania osób poszukiwanych. Utrzymywała również kontakty z działaczami opozycji z innych regionów kraju. Aktywnie angażowała się w redakcję oraz kolportaż Biuletynu Informacyjnego „Solidarność” Regionu Białystok. Rozpowszechniała ulotki oraz niezależne wydawnictwa podziemne. Od 1978 do 1983 r. Pani Teresa Leszczyńska z powodu działalności opozycyjnej była inwigilowana przez SB.

Ks. Antoni Lićwinko w latach 1981-1984 aktywnie wspomagał działalność podziemnych struktur NSZZ „S”. 29 marca 1981 r. jako proboszcz parafii katedralnej p.w. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku celebrował nabożeństwo polowe zorganizowane przez białostocki MKZ NSZZ „S” przed budynkiem fabryki Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku. Po wprowadzeniu stanu wojennego udzielił schronienia i zaopiekował się ukrywającymi się działaczami opozycji (m.in. Jerzym Antonim Rybnikiem). Udzielał pomocy materialnej represjonowanym i ich rodzinom, wspomagał organizowanie lokali potrzebnych do działalności podziemnych struktur „S”. Na terenie parafii katedralnej ukrywał sztandar KZ NSZZ „S” Białostockich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Fasty” oraz sztandar Białostockich Zakładów Przemysłu Owocowo-Warzywnego. Celebrował msze w intencji „Solidarności”, ofiar stanu wojennego oraz z okazji rocznic narodowych. Władze krytykowały go za treść kazań.

Ryszard Marciuk był członkiem Komisji Wydziałowej NSZZ „Solidarność” w Białostockich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Fasty” w Białymstoku. Był także inicjatorem utworzenia tam Zakładowego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Po ogłoszeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemnych struktur „Solidarności”. Brał udział w kolportażu nielegalnych ulotek i wydawnictw nawołujących do strajku i innych form oporu wobec władz na terenie BZPB „Fasty”, a także był wymieniany jako członek grupy działaczy b. NSZZ „S”, która nawoływała do strajku w BZPB „Fasty” 10 XI 1982 r. Uczestniczył w kolportażu Biuletynu Informacyjnego NSZZ „S” Regionu Białystok. 13 VI 1984 r. dokonano przeszukania m.in. szafki ubraniowej Ryszarda Marciuka, w związku z podejrzeniem o kolportaż nielegalnych wydawnictw w zakładzie pracy. Ryszard Marciuk, jako osoba podejrzana o prowadzenie nielegalnej działalności związkowej, był objęty zastrzeżeniem wyjazdów do wszystkich krajów świata od 20 IX 1982 do 31 III 1985 r.

Józef Murawko prowadził działalność opozycyjną w Suwałkach. W latach 1988-1989 był przewodniczącym Międzyzakładowej Komisji Organizacyjnej „S” w Oddziale Państwowej Komunikacji Samochodowej, której celem było koordynowanie działań komórek związkowych w zakładach pracy. Jako jej przewodniczący wszedł w skład Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „S” Regionu „Pojezierze”. Uczestniczył w kolportowaniu prasy podziemnej oraz w akcjach protestacyjnych. 3 maja i 11 listopada brał udział w mszach za Ojczyznę oraz „nielegalnych” obchodach odzyskania przez Polskę niepodległości, m. in. pod „Dębem Wolności”. W 1989 r. pracował w Wojewódzkim Komitecie Obywatelskim „S” nad przygotowaniem wyborów 4 czerwca.

Henryka Nowak po 13 grudnia 1981 r. angażowała się w działalność konspiracyjną w strukturach NSZZ „S” Region Białystok. Aktywnie uczestniczyła w rozpowszechnianiu podziemnych wydawnictw. W mieszkaniu Pani Henryki Nowak znajdował się punkt kolportażu wydawnictw drugiego obiegu. Angażowała się w pomoc rodzinom osób represjonowanych.

W mieszkaniu Henryki Nowak odbywały się również spotkania konspiracyjne działaczy NSZZ „S” oraz Konfederacji Polski Niepodległej. Uczestniczyła także w manifestacjach protestacyjnych organizowanych przez podziemne struktury NSZZ „S”. Była również zaangażowana w działalność Klubu Inteligencji Katolickiej. Henryka Nowak działalność opozycyjną prowadziła do 1986 r.

Marek Powichrowski w latach 80. aktywnie angażował się w działalność opozycyjną. Jesienią 1981 r. wszedł w skład Komisji Koordynacyjnej NZS Politechniki Białostockiej. W listopadzie 1981 r. został członkiem Komitetu Strajkowego NZS PB. W latach 1981–1986 angażował się w druk i kolportaż wydawnictw podziemnych, m.in. Biuletynu Informacyjnego NSZZ „S” Regionu Białystok, pisma „Nasz Głos” oraz ulotek i materiałów informacyjnych związku. Redagował pismo „Artykuł 83” wydawane przez środowisko białostockiego NZS. Był również współredaktorem „Gazety Strajkowej” wydawanej od listopada do grudnia 1981 r. przez NZS białostockich uczelni. Współredagował miesięcznik „Opornik” wydawany w Białymstoku przez Akademicki Ruch Oporu od kwietnia do grudnia 1982 r. W lutym 1982 r. został zatrzymany na 48 godzin w związku z podejrzeniem o kolportaż nielegalnych wydawnictw. Od marca do sierpnia 1984 r. był inwigilowany przez SB jako podejrzany o kolportaż ulotek.

Jan Purta był działaczem NSZZ „Solidarność” w Suwałkach oraz członkiem tamtejszej Międzyzakładowej Komisji Założycielskiej NSZZ „S”. Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmował się kolportażem nielegalnych wydawnictw, m. in. „CDN Głosu Wolnego Robotnika”, „Biuletynu Informacyjnego NSZZ >>Solidarność<< Region Mazowsze”, „Tygodnika Mazowsze”. Brał czynny udział w malowaniu wolnościowych i niepodległościowych haseł. Uczestniczył w organizowaniu mszy za Ojczyznę oraz obchodów świąt: 3 Maja oraz 11 Listopada pod tzw. „Dębem Wolności” w Suwałkach. Był także jednym ze współorganizatorów wyjazdów do Warszawy na msze za Ojczyznę w kościele p.w. św. Stanisława Kostki oraz do Gdańska na obchody rocznicy Grudnia 1970 r. Z powodu swojej działalności był przesłuchiwany w WUSW w Suwałkach. W jego mieszkaniu przeprowadzano rewizje w poszukiwaniu nielegalnych wydawnictw oraz materiałów używanych do malowania haseł. Taką działalność prowadził do 1989 roku.

Jan Radziwon był etatowym członkiem KZ NSZZ „Solidarność” w Przedsiębiorstwie Robót Inżynierskich Budownictwa Przemysłowego w Białymstoku. Utrzymywał szerokie kontakty z działaczami Zarządu Regionu „Solidarność”, a szczególnie z osobami zajmującymi się poligrafią. Po ogłoszeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemnych struktur „Solidarność”. 31 VIII 1982 r. w Białymstoku Jan Radziwon brał udział w manifestacji z okazji drugiej rocznicy podpisania porozumień sierpniowych. Został wtedy zatrzymany, a następnie ukarany przez Kolegium ds. Wykroczeń w Białymstoku na karę grzywny. Z inicjatywy SB został skierowany do odbycia dwuletniej zasadniczej służby wojskowej w JW nr 1991 w Chełmie. Była to jednostka, w której utworzono specjalną kompanię dla działaczy opozycji, czyli Wojskowy Obóz Internowania. Pan Jan Radziwon przebywał tam od 5 XI 1982 do 5 II 1983 r.

Jan Sakiel (brak podpisanej zgody na udostępnienie danych)

Andrzej Waluda od 1980 r. tworzył struktury Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność” na terenie Fabryki Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku. 22 IV 1986 r. został zatrzymany w związku z podejrzeniem o kolportaż nielegalnych wydawnictw. Prokurator Rejonowy w Białymstoku podjął decyzję o aresztowaniu A. Waludy. Przebywał w Areszcie Śledczym w Białymstoku. 19 VII 1986 r. Prokurator Rejonowy w Białymstoku skierował sprawę do sądu z aktem oskarżenia. A. Waluda został oskarżony o to, że w kwietniu 1986 r. w Białymstoku gromadził i przechowywał w swoim mieszkaniu znaczne ilości nielegalnych wydawnictw, w tym m.in. dwutygodnik NSZZ „S” Samorządna Rzeczpospolita oraz Biuletynu Informacyjne NSZZ „S” Region Białystok, a następnie celem rozpowszechniania przeniósł je na teren Fabryki Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Białymstoku z 14 VIII 1986 r. postępowanie umorzono na podstawie ustawy amnestyjnej uchylając jednocześnie areszt tymczasowy. We wrześniu 1988 r., podejmując działania zmierzające do ponownej legalizacji „S”, A. Waluda wszedł w skład Tymczasowego Komitetu Zakładowego NSZZ „S” Fabryki Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku, następnie został członkiem Regionalnej Komisji Wykonawczej „S” Regionu Białystok. Od kwietnia 1989 r. działał w Komitecie Obywatelskim „S” Ziemi Białostockiej.

Henryk Zdzenicki od października 1980 r. był aktywnym członkiem „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego powiesił klepsydrę – plakat mający symbolizować śmierć Solidarności w siedzibie Spółdzielni Inwalidów „Naprzód” w Białymstoku, której był prezesem. W grudniu 1981 r. został odwołany ze stanowiska. W roku 1982 ponownie objął funkcję prezesa zarządu. Koordynował prace Tymczasowej Komisji Wykonawczej, zajmującej się organizowaniem spotkań z ukrywającymi się

działaczami „S”, wyszukiwaniem im mieszkań, kolportażem nielegalnych pism związkowych, zbieraniem pieniędzy, organizowaniem pomocy prawnej aresztowanym oraz wcielaniem w życie poleceń i uchwał TKR. Zatrudnił w spółdzielni m. in. kapelana spółdzielni, ks. Wojciecha Pełkowskiego, współorganizatora Duszpasterstwa Ludzi Pracy. W ramach Duszpasterstwa H. Zdzienicki uczestniczył w pielgrzymkach m. in. do Częstochowy, w mszach za Ojczyznę, dyskusjach na temat społecznej nauki Kościoła. Za jego zgodą w spółdzielni zamontowano specjalną tablicę informacyjną Duszpasterstwa Ludzi Pracy, na której umieszczano materiały o treści religijnej. H. Zdzienicki brał aktywny udział w „Ruchu Odnowy Spółdzielczości”. Opracowywał i rozsyłał protesty przeciwko projektowi ustawy o spółdzielczości. H. Zdzienicki był rozpracowywany SB do 8 VII 1987 r., m. in. przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą.

Pośmiertnie odznaczeni zostali także:

Zdzisław Ciniewicz był przewodniczącym Komitetu Strajkowego w Białostockich Zakładach Przemysłu Owocowo-Warzywnego. Brał udział w strajkach 8–9 września oraz 28 września – 2 października 1980 r. Od października 1980 r. pełnił funkcje przewodniczącego Komitetu Założycielskiego „S”, członka prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego, a także członka Zarządu Regionu. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I Walny Zjazd Delegatów Regionu Białystok. Od lipca do października 1981 r. współtworzył Białostocki Komitet Obrony Więzionych za Przekonania. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13-14 grudnia 1981 r. wraz z Franciszkiem Wierzchowskim i Zenonem Juszcakiem podjął próbę organizacji strajku w BZPOW. Ukrył dokumenty związkowe, wydawnictwa niezależne i sztandar KZ „S”. 14 grudnia 1981 r. został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Białymstoku. 4 stycznia 1982 r. zwolniono go, lecz w tym samym dniu ponownie został aresztowany, a następnie skazany przez Sąd Wojewódzki w Białymstoku 11 II 1982 r. na półtora roku więzienia i osadzony w Zakładzie Karnym w Bartoszycach. 19 maja 1982 r. Sąd Najwyższy zawiesił wykonanie kary na 5 lat. 26 maja 1982 r. Z. Ciniewicz został zwolniony.

Aleksander Sereżyński od 1980 roku działał w NSZZ „Solidarność” w Suwałkach. Pracując jako nauczyciel historii wspierał uczniów w ich działalności opozycyjnej. Współorganizował uroczystości patriotyczne. 13 grudnia 1981 r. razem z innymi działaczami „Solidarności” próbował uzyskać informacje na temat internowanych w KW PZPZR oraz Urzędzie Wojewódzkim w Suwałkach. 15 grudnia 1981 r. został internowany. Więziono go w Suwałkach i Darłówku. Został zwolniony 7 lipca 1982 r. Następnie wyrzucono go z pracy i objęto zakazem wykonywania zawodu. Nie zaprzestał jednak działalności. Był członkiem grupy zajmującej się kolportażem nielegalnych wydawnictw, działał na rzecz osób represjonowanych. W 1987 r. był współzałożycielem Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945. W 1989 roku był współpracownikiem Komitetu Obywatelskiego „Solidarności” w Suwałkach oraz Regionalnej Komisji Organizacyjnej „Solidarności” w Suwałkach. Inwigilowany w latach 1982–89.

Tadeusz Wacław Tylenda od listopada 1980 r. był przewodniczącym Komisji Zakładowej w PKS w Suwałkach. Następnie został przewodniczącym Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego w Suwałkach, a od lutego 1981 r. szefem Delegatury MKZ Pojezierze w Suwałkach. Od marca 1981 r. był członkiem Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania w Suwałkach. Internowany został 13 grudnia 1981 r., więziony był w Suwałkach, a następnie w Kwidzynie. W maju 1982 r. podjął głodówkę. Został zwolniony 2 czerwca 1982 r. W latach 1982–89 był kolporterem wydawnictw niezależnych i organizatorem uroczystości religijnych. Z powodu „używania w miejscu publicznym znaku

»Solidarności«” 3 listopada 1984 r. Wydział Śledczy WUSW w Suwałkach wnioskował o ukaranie go do kolegium. Od 1985 r. był członkiem Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” Regionu Pojezierze. Od 1986 r. pracował w redakcji podziemnego pisma „Kres”, a od kwietnia do lipca 1989 r. był członkiem Tymczasowego Zarządu Regionu Pojezierze NSZZ „Solidarność”.

Janina Werpachowska od września 1980 r. była aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego nie zaprzestała działalności związkowej i zajmowała się kolportażem prasy podziemnej. 2 lipca 1983 r. funkcjonariusze Wydziału Śledczego WUSW w Białymstoku przeprowadzili w jej mieszkaniu rewizję, w trakcie której znaleziono wydawnictwa podziemne, materiały drukarskie oraz dokumenty i przedmioty należące do poszukiwanego listem gończym Leszka Kraśnickiego – działacza Niezależnej Oficyny Wydawniczej. J. Werpachowska została zatrzymana, a od 4 do 21 lipca 1983 r. Prokuratura Rejonowa w Białymstoku zastosowała wobec niej areszt tymczasowy. Postępowanie zostało umorzone na mocy amnestii. W marcu 1984 r. ponownie przeprowadzono rewizję, podczas której znaleziono prasę podziemną. J. Werpachowska została zatrzymana na 48 godzin. Była członkiem zespołu redagującego pismo opozycyjne „Bez Debitu. Kwartalnik Nieregularny”, które ukazywało się od lutego 1987 r. do października 1988 r. Za swoją działalność została także przeniesiona na niższe stanowisko w pracy.